

Resurrecció

*«Resurrecció» fou publicat el 17 de febrer de 2011 en *El País*.

«Resurrecció»* és l'article amb què Manuel Baixauli guanyà el Premi Llegir 2012, organitzat per la Fundació Bromera amb l'objectiu d'incentivar la redacció d'articles sobre la importància de la lectura. Gràcies a la resposta excepcional que va obtenir la iniciativa, la Fundació Bromera convocarà una segona edició abans de l'estiu. A continuació, us convidem a gaudir del text de Baixauli, així com de l'experiència de la lectura, que narra impecablement.

Isc, amb el diari, al terrat de casa. Fa un sol magnífic. Ara, a l'hivern, assegut en una hamaca de tec, comprenc la passió pel sol de tants europeus. El sol d'hivern, a banda de ser manta per als pobres, és vitamina contra els nervis i el pessimisme. Vejam què diu el diari. Internacional, Opinió, Economia, Cultura... «Torna l'àngel negre de Praga», llig, a sota del retrat d'un home que desconec. L'àngel negre? Llig l'article. L'àngel negre: Vladimír Holan, poeta txec que patí l'ocupació nazi i la posterior dictadura comunista, durant la qual li fou prohibit publicar. Sí, costa de creure, però hi ha hagut èpoques en què la poesia era considerada un perill. Holan, des que és prohibit, es tanca dins de sa casa de Kampana, una de les illes del riu Moldava, i a penes n'ix durant trenta anys. Trenta anys. De dia dorm, de nit escriu. Quan l'any 1963, arran de l'efímera Revolució de Vellut, cessa la prohibició sobre la seua obra, quan el busquen els editors estrangers, quan li atorguen premis, Holan ja no té ganes de romanços, i prefereix continuar amb la llibertat sense límits que ofereixen els murs de sa casa. I així fins que mor, l'any 1980,

quan en té setanta-cinc. A l'article del diari es reproduïx un dels seus poemes, titulat «Resurrecció». El llig. Impressionant. D'aquells que tallen l'alé durant una estona. Entre a casa, busque, en Internet, més obra seua. El que per a mi ha estat una revelació, veig que ja és conegut per no pocs lectors de poesia. Me n'imprimisc alguns poemes i torne al terrat, a l'hamaca, al sol. Són breus, enlluernadors, fàcils de llegir, difícils d'oblidar. En acabat de llegir-los, tanque els ulls i m'imagino Holan dins de sa casa, escrivint de nit mentre Praga, i una bona part del món, dorm. Hi ha tal silenci que sent el fregadís del seu llapis sobre el paper. Ara Holan s'atura, deixa el llapis damunt la taula i es frega, amb els dits, els ulls. S'alça, entra a la cuina, s'aboca aigua en un got i, a petits glops, beu. Ara Holan passeja mut per aquelles estances que tant coneix, s'acosta a una finestra, l'obri. A fora, sobre el canal que banyava la paret de sa casa, neva. Absort en la blancor de la neu, rebent amb goig l'aire gèlid sobre la cara, Holan tanca els ulls i es pregunta: Què en quedarà, quan

jo estiga mort, d'aquesta vida vessada sobre papers? I aleshores, dins la seua ment es produeix una visió. Veu un terrat envaït per un sol esplèndid, on un individu seu en una hamaca de tec. Holan ignora qui és l'individu, i en quin lloc del món i en quina època es troba. Sap, això sí, que està llegint, car té un diari a les mans; i sap també, per l'expressió que li veu al rostre, que aquesta lectura l'ha commogut. Els ulls de Holan s'acosten i enfoquen, curiosos, el fragment de diari que ha llegit l'home de l'hamaca. No és cap notícia de successos, ni de política, ni d'economia... És un poema. Un poema breu, titulat amb una sola, una única paraula: «Resurrecció».

Espai elaborat per la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org

Vladimír Holan està considerat el millor poeta txec del segle xx.

Les dones i els dies

«Les dones i els dies» és l'article guanyador de la segona edició del Premi Llegir, que convoca la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. Es tracta d'un text deliciós que, mitjançant una història d'amor, ens acosta la passió per la literatura i, concretament, per la poesia de Gabriel Ferrater. Us convidem a llegir-lo.

La primera vegada que la va veure li va agradar, i per això va triar un lloc no molt lluny d'ella, en aquella biblioteca d'Humanitats. Mentre estudiava li llançava llargues mirades, i ella semblava indiferent, potser ni s'havia adonat de la seua presència. Era prima, alta i morena, amb una elegància natural, amb un caminar de gasele. Ell, en canvi, no era un adonis: vestia de qualsevol manera i un inici de calvicie l'acomplexava profundament. Per això li costava relacionar-se amb les dones, malgrat que era un bon conversador i sabia com ningú ser divertit i agradable. La

mirava i buscava una forma d'acostar-se a ella, de dir-li alguna cosa, d'entaular conversa. Estudiava Filologia Catalana, això ho va deduir pels llibres que estava treballant, o alguna carrera d'aquest estil. Ell, en canvi, cursava Periodisme, i li quedava ben poc per a engrossir la cua de l'atur. Volia ser corresponsal, corresponsal de guerra. Per a això sí que tindria valor, per a viatjar als llocs més perillosos, als conflictes més sagnants, però per a aproximar-se a ella i dir-li alguna cosa, no. Tan sols de pensar-ho sentia un calfred, espant, temia resultar transparent. La mirava sense parar i es va alçar i va passar pel seu costat, i va aconseguir llegir el lloc d'un dels llibres: *Les dones i els dies*. Quan va retornar al seu lloc de la biblioteca va traure el telèfon mòbil i es va connectar a Internet, i va posar en el buscador aquell títol i va veure que era d'un poeta que desconeixia totalment, anomenat Gabriel Ferrater. L'endemà, quan va tornar a la biblioteca, va demanar el llibre, i es va posar a llegir-lo. El primer vers el va impressionar: «Quan va esclatar la guerra, jo tenia catorze anys i dos mesos». I va seguir llegint, del tot capficat en aquell

Martí Domínguez ■

llarguíssim poema inicial, que no parlava de dones, ni de dies, sinó de la vida («vam descobrir les putes i el robar»), de la guerra («el meu col·legi de capellans el varen cremar»), i d'altres coses d'aquelles jornades convulses, però també de Beethoven i Ravel i de l'himne de Riego, i va llegir del tot absort, capturat per aquella veu que feia tan sols un dia desconeixia i que en canvi de colp i volta li semblava formidable. Per això no es va adonar que ella l'estava mirant fins a tindre-la quasi al damunt, i quan la va veure va alliberar un crit, un crit de sorpresa que a ella li féu riure, i ell li va dir que collons, m'has espantat, estava tan ficat en aquest poema que no t'he vist arribar. Aleshores ella li va preguntar si li agradava Ferrater i ell va contestar que sí, que naturalment, que era el seu poeta preferit. Ella tenia les galtes enrogides (més endavant va saber que això era habitual), i els ulls li lluïen, i els llavis semblaven més vermells que mai. Li va preguntar si tenia per a molta més estona, que necessitava el llibre per a enllestir un treball d'una assignatura, i ell li va dir que no, que el prenguera, que fins i tot el sabia de memòria. I ella va riure, un riure que era com de cristalls de Bohèmia, i aleshores va afegir molt seriosa que potser podrien fer un cafè i intercanviar impressions sobre el gran Ferrater. I ell es va alçar i va dir que bé, que clar que sí, que a què esperaven, i tots dos baixaren les escales i es dirigiren al bar de la facultat, mentre el seu cor –el cor d'ell– batejava amb tanta força que per un moment va témer no poder arribar.

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

Silenci

Us convidem a llegir aquest article,* guanyador del Premi Llegir 2014 de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. Sebastià Carratalà ens ofereix una interessant reflexió partint de la contemplació de diverses obres d'art en què es representa l'acte lector on, sens dubte, el silenci n'intensifica la màgia.

El silenci, només trencat pel frec dels dits sobre el paper i pel peculiar soroll dels fulls en passar, és una de les característiques que podem intuir en els ambients retratats en les pintures amb lectors. Res que a nosaltres ens estranyi, ja que la lectura en silenci constitueix la nostra manera habitual d'endinsar-nos en un text; pronunciem les paraules mentalment i és aquesta dicció interior l'única que ens acompanya. No sempre ha estat així, tanmateix; la majoria dels nostres majors ho feien i ho fan en una mena de xiuxiueig només audible per ells. Són, potser, els últims hereus d'una llarga tradició, vigent i amb molta força fins ben avançada l'edat mitjana, que no concebia l'escriptura sense la corresponent conversió en so.

Explica Alberto Manguel que a les biblioteques antigues es treballava enmig del considerable aldarull produït per la juxtaposició de les veus dels usuaris. Amb tot, i si exceptuem els contes llegits als infants, la nostra experiència lectora tendeix al callament i, més encara, quan en l'actualitat una bona part d'aquesta pràctica la duem a terme amb aparells electrònics dels quals ha desaparegut el lleuger cruixit de les pàgines dels llibres o l'estrèpit de les dels periòdics.

L'espai amb les parets atapeïdes de volums de dalt a baix, silenciós, ha estat un motiu reiterat pels artistes a fi de transmetre les ànsies de coneixement i la

introspecció. Carl Spitzweg, en *El ratolí de biblioteca* (1850), pinta, encimbellat en una escala, un lector voraç que ja no pot sostindre més llibres en les mans, sota el braç, entre els genolls, capficat literalment en un altre que té davant dels ulls. No sembla importar-li la resta de l'univers, segurament perquè el conté aquest en el qual s'ha cabussat. De fet, els raigs de llum zenital hi penetren com si ho feren en la mar, però abans de perdre's en les profunditats ignotes, ens deixen albirar, senyal premonitori del que s'hi amaga, un fragment d'esfera terràquia.

Tampoc no se n'ha oblidat l'art contemporani. Si efectuem un salt temporal a una època recent, veiem obres com *Biblioteca* (1983), de Miquel Barceló, quasi una grisalla, que aconsegueix –igual que en altres peces del pintor mallorquí en què també s'ha ocupat del mateix tema– que els prestatges, els llibres i l'individu llegint s'integren en un tot pràcticament indestruïble. La llibreria que l'envolta, de traços vigorosos i agressius, protectora i agressora alhora, dona la sensació que angosta el protagonista, tal vegada davant de la impossibilitat d'adquirir el saber que hi acumula. No debades la seua positura recorda inevitablement *El crít* (1893), la coneguda pintura d'Edvard Munch, punt de partida del moviment expressionista.

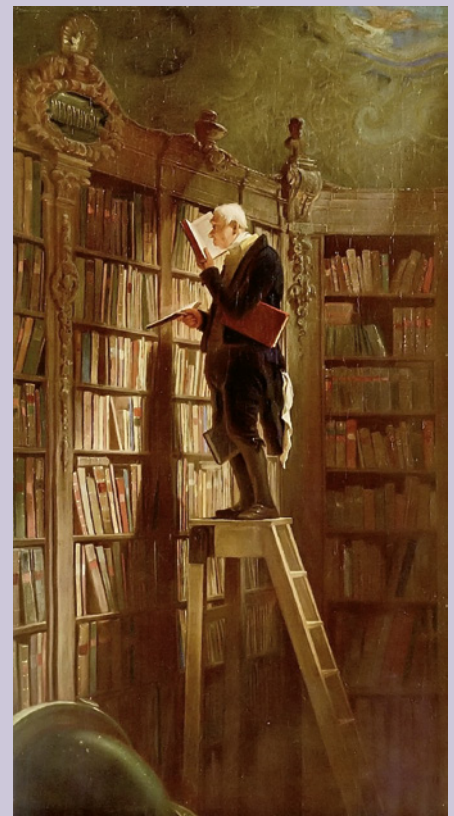
Un silenci rebregat per l'ús es desprèn de *Llibres IV* (1995), una escultura uns anys posterior de Manolo Valdés. Ara, ningú no hi apareix cercant ni submergint-se en els continguts; el mur de lletra impresa, compacte, massís, roman inalterable, tal com s'ha quedat des de les darreres consultes, i així continuarà. El tractament de la fusta reforça la sensació de pas del temps, d'un cert abandó; una lleu capa de pols es disposa als forats, n'impregna les

Sebastià Carratalà ■

superfícies. Pareix insinuar, aquesta obra, el pas cap a altres tipus de suport de la paraula escrita, sense que això implique la desaparició del llibre com a objecte, almenys per als qui els estimem de manera especial. En qualsevol cas, bé siga una biblioteca real, bé siga una biblioteca virtual, el silenci serà imprescindible.

*Publicat originàriament en el diari digital *La Veu del País Valencià*.

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

Carl Spitzweg, *El ratolí de biblioteca*, 1850.

Algunes nits em sorprenen

No és fàcil transmetre l'estima per la lectura en un text tan breu com el que exigeixen les bases del Premi Llegir de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. No obstant això, Lola Moreno Lozano, professora de Llengua i Literatura en secundària i batxillerat i guanyadora de l'edició 2015, aconsegueix fer-ho en aquest apassionat escrit que us convidem a llegir, ple de confessions, clàssics literaris i amor profund per la literatura.

Algunes nits em sorprenen, vénen a visitar-me quan menys m'ho espere, i jo els ho agraiïsc infinitament. No sé com ni quan va començar la màgia, però dorm millor ara que sé que, potser, m'acompanyaran. Entren sense que me n'adone, s'esmunyen per alguna esclatxa oberta i prenen els meus somnis de la mà. Jo em deixo guiar.

La seua presència acarona els records, calma l'ànima. Les seues veus són inspiració i treball. Em sent afortunada, triada per ells.

Vénen i a cau d'orella em xiuxieugen tendres paraules d'ànim i comprensió. Vicent Andrés Estellés, Ausiàs March, Enric Valor... Tots m'avisen dels perills de la vida, de la traïció amagada sota l'aparença de desitjos. I jo els parlo, els conte aquelles coses que de vegades no gosem dir a ningú més, emparada en la sensació de confiança que desprenen. Em comprenen, m'escolten sense pressa, m'aconsellen des de tantes pàgines escrites a sang i lletra.

—No desesperes, la vida pot colpejar, ser injusta, fer mal; però l'amor, la passió, la justícia, el reconeixement, també arriben. Si et costa creure-ho, sempre tindràs les nostres pàgines.

Creue la frontera. M'atrevisc i els parlo de tu a tu, amb aquella confiança que do-

nen els secrets compartits amb esperits en mitat de la nit:

—Enric —li dic directament—, no saps quantes vegades he desitjat colar-me entre les línies d'alguna rondalla i viure mil aventures junt a Esclafamuntanyes, o acompanyar a Teresa en el seu viatge a *El castell d'Entorn i no Entorn*, o tindre la paciència de Rosella en *Les velletes de la Penya-Roja*, o la valentia i la intel·ligència de Jaumet en *La mare dels peixos*.

—Vicent —continue ja del tot immersa en l'atreviment—, com he envejat la teua senzillesa i elegància per a parlar de l'amor i de la guerra, de la vida i de la mort. Llegint-te he pogut sentir la força del meu amant empenyent-me contra un mur de desig, he somniat que les millors cames de València eren les meues, fins i tot, he visitat la ciutat de meravelles sense moure'm del lloc. Anhele eixe poder de paraula i metàfora.

«Vénen i a cau d'orella
em xiuxieugen
tendres paraules d'ànim
i comprensió.

Vicent Andrés Estellés,
Ausiàs March,
Enric Valor...»

—I què et diria a tu, reconegut Ausiàs, pare de la nostra poesia? Sense els teus versos els que amem, patim, dubtem, lluitem... seríem orfes. Segur que tu no ho saps, però dubte que alguna vegada hages recorregut el camí dubtós per la mar sol. Sempre t'hem acompanyat, nosaltres, els que vivim les paraules d'una altra manera, els que confiem en la màgia de la lectura.

Lola Moreno Lozano ■

Els es van mirar entre si, segurs en l'experiència dels anys, de la vida i de la mort. Pobra somniadora d'impossibles!, degueren pensar. Suppose que, d'alguna manera, els vaig tocar el cor, perquè tots tres, com els esperits literaris que viatgen junts a través del temps per avisar algú del perill, o per recordar-li un passat millor, em van recomanar:

—Continua imaginant situacions, continua compartint aquells records que acompanyen les nits de solitud que vius. Ix a la vida, escampa les paraules que a tu et conforten perquè la resta, els que t'escolten des de les taules cada dia entre quatre parets, compreguen que els seus sentiments van ser els nostres; que l'amor, l'amistat, la traïció, la guerra, la mort, la pau, la desesperació, la tristesa.... són i seran. I que, si de veritat volen tindre companyia i sentir-se lliures, només han de fer una cosa: llegir.

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

Bona nit, Tirant

El Premi Llegir 2016 –dotat amb 500 € per la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura– ha sigut per a aquest text inèdit que descriu els sentiments i les idees que provoca la lectura del llibre de Joanot Martorell. Suggeridor i ple d'emotivitat, *Bona nit, Tirant* està dedicat als alumnes de 2n D i al 2n C del curs 2015-2016 de l'IES Font de Sant Lluís de València.

Acarone la coberta amb timidesa. Em deixa a les mans un relleu d'arrels. Passe els esgroguets fulls, amb cura. Em regalen el ressò dels cascots d'un cavall que es detura. Apropo el meu rostre. Ensume la pau de l'ermità que s'ha despullat de ser comte. Òbric els ulls mentre paladege els mots *honor, cavalleria...* Llavors contemple la imatge més bella que haguera pogut imaginar: l'ermità il·lustrant un cavaller ferm i radiant.

–Tirant! –m'ix un sospir de l'ànima. Ell em mira, li estenc la mà. Anhele tant arribar a Anglaterra, a sobre del seu cavall!

Si véreu l'elegància amb què pren el meu índex i l'adreça al cantó de la pàgina. Tristament ho entenc: si vull acompanyar-lo, hauré de fer avançar els fulls.

Ho faig. No em decep. M'ofereix el fragor dels exercicis d'armes, l'alegria d'unes noces. I arraulida entre els llençols, contemple extasiada com Tirant lo Blanch és armat cavaller. El millor cavaller!

Endavant les atxes! Res no el detura. Si vol anar a Rodes es compra una nau i s'enfila per la Mediterrània. I jo desafiant la fam, desafiant la son, el segueixc, apassionada. Desoint relloste i veus que m'acusen de lectora compulsiva em mantinc aferrada a aquesta història, aquesta vida. Que jo sé que no està bé açò de ser incapaç de tancar un llibre si no me l'he acabat. Però ara tinc una excusa, enteneu-me, que és el Tirant!

Amb els vents de cara, bressolats per aquesta mar tan nostra arribem a un pont de fusta que ens ajuda a trepitjar terra. Ens trobem una ciutat assetjada, però l'enginy i el foc s'alien i Rodes és alliberada. Sabeu què? El narrador ho ha omés –és impossible contar-ho tot–, però enmig d'una lluita acarnissada que fa enretirar-se el Soldà, jo he vist com una brisa d'aire fred li eriçona la pell a aquest cavaller que destaca per humà.

L'aventura ens porta cap a Constantinoble. Tot i que sé que quan arribem allí unes precioses pomes del paradís em llevaran l'oportunitat de seduir el Tirant; em fa molta il·lusió aquest viatge contra la història. Podré veure dempeus, per obra i gràcia de la ficció narrativa, una ciutat ja caiguda. Quines coses fa la literatura, si açò no és poder, digueu-me, què és?

Ara m'oblique a avançar amb calma. Vull empassar-me amb glops menuts aquest mal d'amar. Sospire quan Carmesina troba el seu rostre en un enginyós espill. M'amague, amb Tirant, a dintre d'un bagul, sentint-me còmplice... l'heroi i jo som *voyeurs*! M'emocione quan sóc testimoni mut del seu matrimoni secret. I m'enrabie quan un innoble engany empeny Tirant a vessar sang innocent i a embarcar-se lluny enllà.

Ningú pot deturar el meu crit quan les veles del vaixell s'engresquen i comencen a navegar retenint Plaerdemavida que només volia explicar la veritat. De sobte, tot va malament i una cruenta tronada els converteix en naufragats, a ella i a Tirant.

Es tornaran a trobar els enamorats? I tant! Tirant triomfa pel nord d'Àfrica amb les armes i amb les paraules. Retent-li, sempre, a Carmesi-

Anna Rubio Fandós ■
na lleialtat i fidelitat. I en tornar a Constantinoble ho fa amb el cap ben alt i el cor bategant. La rebuda no pot ser millor: cèsar de l'Imperi i boda amb Carmesina!

–Senyor Martorell, si ho deixa ací aconseguirà un perfecte *happy end*.

–Continua llegint!

Entre llàgrimes m'enfronte al maleït i ridícul mal de costat. Em dolent tant els darrers fulls... «Adéu», els dic als enamorats.

Recolze el llibre sobre el meu pit esquerre, acarone la coberta amb gratitud i estima. Apague els llums, m'envolta el silenci.

Bona nit, Tirant.

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

«Pròxima parada»

El primer Premi Llegir 2017 –dotat amb 500 euros– ha estat per a l'article «Pròxima parada» de l'estudiant de Medicina Javier Bernabeu Sendra. Una crònica inèdita sobre un viatge en tramvia que es converteix, gràcies a un xiquet que llig, en una ferma defensa de la lectura en valencià. La convocatòria per a l'edició de 2018 ja està oberta i, com sempre, l'objectiu és estimular la redacció d'articles sobre la importància de la lectura. A www.fundaciobromera.org trobareu tots els detalls.

La porta del tramvia es tanca just quan acabe d'entrar, em falta l'aire, però he aconseguit arribar gràcies a la veloç carrera improvisada. No hi ha cap seient lliure i no m'importa, preferisc estar dempeus i combatre, així, la son. Recolze l'esquena contra la finestra, disposat a observar el panorama que ens brinda el transport públic de bon matí: un home mig beca ací, dues xiques joves xarren allà, un ancià fulleja un periòdic, però la majoria de la gent està absorta en els seus telèfons mòbils. Tot en ordre, un altre dia més, com sempre.

El tramvia es deté en la següent parada. Uns que baixen i altres que pugen. Entre la multitud sorgeix un xiquet, que aconsegueix desplaçar-se entre la gent gràcies a la seua baixa estatura i arriba just a temps per a seure en un dels seients que ha quedat lliure. Es troba just en eixa franja d'edat en la qual la motxilla és quasi més gran que ell i, quan seu, les cames li pen-

gen graciosament sense arribar a tocar terra. La meua atenció s'ha quedat fixada en aquest infant sense motiu aparent, em resulta curiós observar el seu comportament. I, de sobte, ocorre eixe petit gest que m'alegra el dia de bon matí: el xiquet obri la motxilla i trau un llibre, busca el punt de llibre i reprén la lectura just per on s'havia quedat.

Reconec que la meua vista no és la millor i que la miopia comença a fer-se present, però amb un poc d'esforç sóc capaç de llegir les lletres que il·lustren la portada del llibre. I si la meua alegria ja era gran, encara s'incrementa quan comprove que l'homenet està llegint un llibre en la nostra llengua.

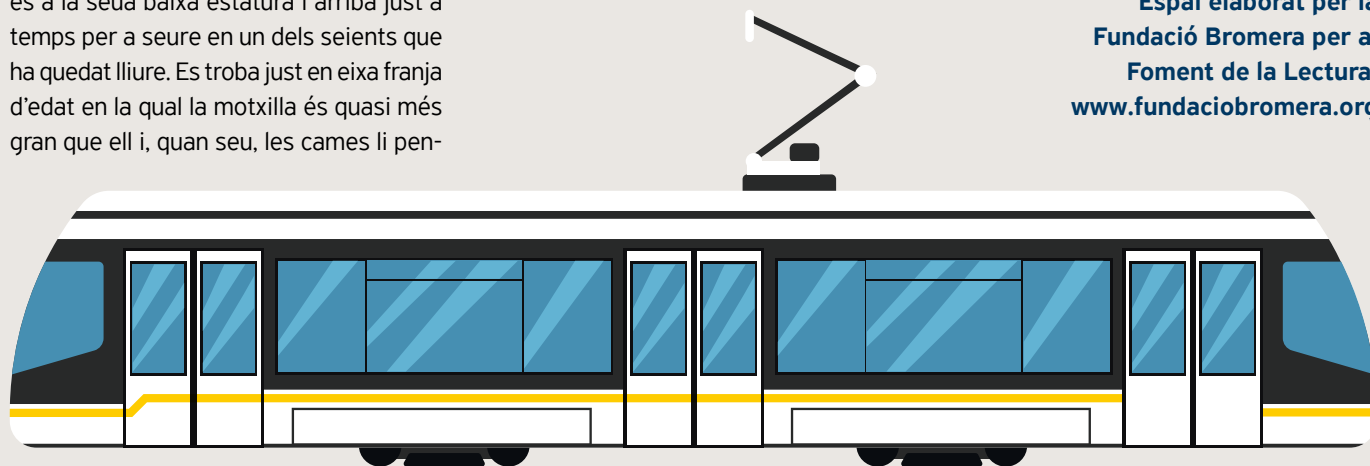
Diguem-li casualitat, diguem-li destí, diguem-li acció divina... però justament ahir vaig estar parlant amb els meus amics sobre aquest tema, i la veritat és que la conversa va derivar per tesis pessimistes. Comentàvem l'última incidència lingüística en la universitat: un professor es negava a impartir la docència en valencià; i a partir d'eixe punt férem un xicotet recorregut per la situació sociolingüística que viu la nostra llengua. He de reconèixer que me'n vaig anar a casa amb un sabor amarg després del llarg col·loqui, i és que les conclusions no eren del tot esperançadores: absència

Javier Bernabeu Sendra ■
de mitjans de comunicació en valencià, incompliment de la docència en la nostra llengua, falta de voluntat política...

Morirà la nostra llengua? Quedarà acorralada al reduït folklòric? Sobreviurà a la globalització incessant? Tantes preguntes em rondaven el cap ahir i hui s'han dissipat. I no m'ha fet falta cap argument, no he necessitat llegir cap tesi ni cap investigació, res d'això. El simple fet de veure aquest xiquet amb el seu llibre entre les mans, m'ha fet adonar-me'n: el valencià és una llengua viva, una llengua que camina i que bateja fortament. Mentre continuen publicant-se llibres en la nostra llengua, mentre eduquem les noves generacions en l'estima pel valencià, que és el major tresor que hem heretat del nostre poble, hi haurà futur per al nostre idioma. N'estic segur.

I qui sap què naixerà d'aquesta fornada de nous valencianoparlants? Entre tots aquests xiquets i xiquetes que hui lligen les aventures del seu heroi preferit en la nostra llengua, eixiran nous escriptors en valencià. I no, no estic al·lucinant, però vos assegure que observant amb detall la cara del xiquet (absort en la lectura) puc vore el rostre d'Estellés, de Sanchis Guarner o de Ferran Torrent. Si hi ha lectura, hi ha llengua, hi ha cultura, hi ha poble, hi ha futur.

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

«*Iuvenes in lectionem*»

El primer Premi Llegir 2018 –dotat amb 500 euros– ha estat per a l'article «*Iuvenis in lectionem*» de la *booktuber* i estudiant de Periodisme Marta Meneu-Borja. El text tracta de descriure, amb humor i originalitat, el que ella anomena «joves lectòpates». La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura ha impulsat, per seté any consecutiu, aquest reconeixement amb l'objectiu de fomentar i difondre l'escriptura i la publicació d'articles sobre la importància de llegir.

Els denominats col·loquialment *joves lectòpates* són éssers humans caracteritzats per ser de poca edat i passar llargues estones amb un llibre entre les mans. El seu hàbitat és divers. Es poden trobar llegint en espais comuns de la llar familiar, en una habitació més apartada, en biblioteques, en llibreries o, fins i tot (si la meteorologia ho permet), en algun parc.

Són criatures increïblement rares, amb molta imaginació emmagatzemada als seus cervells i una capacitat de concentració per damunt de la mitjana. L'interès per estudiar aquests xicotets mamífers va més enllà de la raresa que els caracteritza. Es creu que aquesta espècie es troba en perill d'extinció. Se la coneix molt poc. Malgrat que no és possible saber amb exactitud quants exemplars en queden en l'actualitat, l'espècie es troba en la llista roja, ja que els canvis de l'època actual comencen a amenaçar-ne la subsistència. Els joves lectòpates alimenten les seues ments amb lletres que conformen personatges, fantasies i misteris. Es creu que tenen la capacitat de transportar-se a mons llunyans. Tanmateix, hi ha constància que no tots els exemplars de l'espècie es troben en les mateixes condicions. Segons l'idioma a què corresponguen les línies que devora el jove lectòpata, el nombre d'exemplars

varia. Si les paraules de què s'alimenta corresponen a llengües hegemòniques, com ara la llengua de Shakespeare o la de Cervantes, encara en subsisteixen amb una varietat considerable d'aliment per als seus poderosos caps. Els lectòpates més difícils de trobar són aquells que s'alimenten de llengües minoritàries o minoritzades.

La relació d'aquesta espècie amb el seu entorn és ben peculiar. S'han identificat diversos tipus de relació amb els progenitors:

1. El progenitor s'espanta davant del jove lectòpata.

L'impacte que suposa un jove que no convergeix totalment amb les pràctiques dels seus coetanis és insuportable. Aquesta reacció és perillosa perquè el progenitor, pres d'un atac d'inseguretat, pot obligar el jove a eixir amb els amics al carrer o, fins i tot (compte amb açò!), requisar el llibre que estiga devorant el jove lectòpata.

2. El progenitor es meravella amb el jove lectòpata.

La visió d'un jove amb un llibre entre les mans els resulta tan exòtica que l'única cosa que poden fer és observar-lo embadalits per l'aura que desprén aquesta criatura tan rara. La llar familiar sembla un museu i el jove lectòpata n'és la peça principal. Pensen, equivocadament, que l'afició del jove arribarà a la seua fi en algun moment.

3. El progenitor renega del jove lectòpata.

A causa de la incomprensió que suposa la naturalesa de la criatura per als progenitors, la seua reacció és la de *laissez faire*. El jove té una llibertat total i va errant per casa amb un

Marta Meneu-Borja ■

llibre davant del rostre. Tanmateix, és molt habitual que es produïsquen disputes a la llar a causa de les despeses que el jove lectòpata exigeix per a l'aliment de la seua ment.

Les previsions de futur per part dels experts són pessimistes. Tanmateix, s'ha conegut recentment que els *Iuvenes in lectionem* comencen a organitzar-se en trobades, congressos i, sobretot, en un dels seus hàbitats aborígens: la xarxa virtual. Si trobes una d'aquestes criatures, per favor, sigues sostenible, tracta-les amb naturalitat, amb interès i, sobretot, intenta aportar-los més estímuls perquè puguin continuar alimentant les seues curioses i incompreses ments.

Gràcies, #SalvemJovesLectòpates

**Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org**

Complicitat

Maria Vázquez

El Premi Llegir 2019 –dotat amb 500 euros– ha estat per a l'article «Complicitat» de la docent Maria Vázquez. La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura ha impulsat, per vuité any consecutiu, aquest reconeixement amb l'objectiu de fomentar i difondre l'escriptura i la publicació d'articles sobre la importància de llegir.

L'estiu, a qualsevol poblat marítim de la Ribera, significa matins de sol i platja i capvespres de passejos, bars, converses i rialles. Són llocs turístics on hi ha, des de ben d'hora, sorolls, murmuris, tràfec de persones i de cotxes.

Com ja haureu endevinat, allà passe les vacances d'estiu, refugiada de la calor del poble i assaborint la brisa salada que es queda apegada a la cara, als braços... al cor.

La part del dia que més m'agrada, al juliol o a l'agost, és la més calorosa, després de dinar. És l'únic moment del dia en què es respira una mica de silenci i de tranquil·litat. La majoria dels residents del bloc d'apartaments es retira a fer la migdiada, cansats dels banys de sol a la mar, de jocs a la sorra, de passejos costaners, de practicar esports...

Fa bastants anys, agafí el costum de gitar-me al llit amb el meu fill. En principi, per a evitar que molestara amb els seus jocs i crits (les finestres de tots els apartaments estan obertes de bat a bat) i que els veïns pogueren gaudir del seu repòs.

Amb nosaltres, sempre una història; comencí contant-li contes clàssics: *Els tres porquets*, *Caputxeta*, *El flautista d'Hamelín*... Alguns, recordava haver-los escoltat a ma mare, a qui li encantava contar llegendes, acudits i cantar cançons en valencià que havia après també de sa mare.

Al meu fill, li encantava quan feia diferents veus, quan pegava uns cops al capçal del llit imitant els trucs del llop a la porta del porquet, quan el sorprenia amb sorolls imitant el bufit del vent o el galop d'un cavall. Ell, atent, amb la boca oberta, en demanava més amb els ulls com a plats. Com tots els xiquets, hi havia contes que es repetien incansablement.

Cada any es repetia el ritual, però els contes orals deixaren pas a llibres infantils i, després, als juvenils. Hem après i gaudit amb xiquets, heroïnes, fades, bruixots, éssers mitològics... per trobar-nos, de la mà de Laura Gallego, d'Isabel-Clara Simó, de Joan Pla o de Jordi Sierra i Fabra (entre altres), en llocs fantàstics o en situacions més reals, per fer-nos pensar, debatre, raonar o, simplement, gaudir.

Ja no era la meua l'única veu que regnava en aquella habitació; junts, compartíem personatges i històries, mentre de banda sonora escoltàvem el murmur de les ones, algun veí regirant per

la cuina o acabant de fer l'escurada i, de vegades, el so d'una televisió llunyana.

Alternàvem la lectura en veu alta:

—Tu un capítol i jo un altre.

—Jo aquestes pàgines i tu les altres.

—Els diàlegs compartits: tu seràs la bruixa i jo el camperol... —decidíem o pactàvem en començar la lectura.

Els anys han anant passant, mare i fill hem crescut junts. Ja no compartim llibre, però sí espai i temps.

A l'estiu, cada dia, després de dinar, és l'hora de la lectura. No cal parlar, tots dos agafem la mateixa direcció, enfilem el corredor cap a la mateixa habitació, agafem cadascú el seu llibre escollit i, en silenci, ens abandonem per unes hores a diferents aventures, a mons llunyans de la mà d'herois o de malvats. Recorrem països i llocs variats.

Les novel·les que devorem i ens alimenten són variades. Encara que cadascun té el seu gust particular, en moltes ocasions ens les recomanem, ens demanem el paréixer i comentem al final aquelles coses que ens han resultat més interessants o per contrari, més inversemblants o més avorrides.

És la nostra estona. Ell i jo, sols. De vegades, alcem la vista i ens mirem, còmplices, cadascun en un univers distint però units per unes lletres i uns papers.

Espai elaborat per la
Fundació Bromera per al
Foment de la Lectura.
www.fundaciobromera.org

Q i la biblioteca final

Pilar Alfonso

«Escrius amb llapis el teu nom, i en acabat l'esborres. Així la vida»

M. BAIXAULI

Has pensat mai què faries amb els teus llibres si, inesperadament, algú t'anunciara que et queden cinc mesos de vida?

Q acaba d'adonar-se que en algun moment a tots ens queden cinc mesos de vida, o cinc anys, o cinc dies. I sovint no sabem quan ni com començarà el compte enrere. **Q** recorda unes paraules atribuïdes a l'escriptor portugués José Saramago: «Soc net d'un home que, en pressentir que la mort estava a l'espera, baixà a l'hort i es va acomiadar dels arbres que hi havia plantat i cuidat, va plorar i va abraçar-los, com si d'un ésser estimat es tractara».

Subratllar és abraçar. **Q** diu que, amb una mica d'esforç, encara és capaç de llegir sense ulleres, però malgrat els intents continuats ha estat incapaç d'acostumar-se a llegir sense llapissera.

Diu que llegir és intuir el fregadís de la llapissera mentre recorre el full de paper. Claus, asteriscs, ratlla llarga, cercles, línies grosses o fines... I, de vegades, el nom en la primera pàgina, una ciutat i aquella data.

Diu que cada gènere literari reclama una forma de subratllat diferent. Així, un poemari vol un subratllat breu i parcial. Un adjectiu, o un verb, una imatge, o una expressió colpidora. Si qui ha escrit el poema és, per exemple, Joan Margarit, la ratlla de grafit pot ben bé confondre's amb el fil d'una navalla esmolada. «Un bon poema,/ per bell que sigui, ha de ser cruel. No hi ha res més. La poesia és ara/ l'última casa de misericòrdia».

Diu que el gènere que li pareix més difícil de subratllar és el teatre contemporani. Com subratllar, per exemple, aquella dona al bell mig de l'escenari coberta de cap a peus amb cera-mel?

«No m'hi veig bé... Veure-m'hi bé, no m'hi veig. No es pot respirar amb tanta exigència. Fotre!». El subratllat és de **Q**. La veu enganxada a la mel és de Patrícia Pardo.

Diu també que el signe més afí a la narrativa curta és l'asterisc, el qual ha deixat en cada llibre davant dels títols preferits: *«El regal de Reis Mags» (O. Henry), *«La vida de la mama Parker» (Katherine Mansfield), *«El principi de la saviesa» (Pere Calders), *«Mr. Durant» (Dorothy Parker), *«Forats-fondos» (Alicia Munro), *«Un món sense balances» (Carlota Gurt), entre molts d'altres.

I diu que el festí de les lectores subratlladores és l'assaig, el gènere de la ratlla contínua, dels paràgrafs sencers. Així, quan

Siri Hustvedt pregunta: «Què hi veig?», **Q** comença a preparar la mà i la llapissera.

Perfecte! –pensa–. Gran teoria, sí. I ara què? Què faràs amb tant de llibre marcat? Ningú –ni les filles que viuen lluny i en pisos diminuts– vol una biblioteca subratllada. Lluny t'ha portat la teua dèria de la llapissera, amiga!

Tot d'una, **Q** cobeja la tinta fràgil dels tiquets de compra, eixa tinta que desapareix passats uns pocs mesos. I anhela temps i més temps per rebobinar, amb grafit fugaç, una vida de lectures subratllades. Com una abraçada de comiat, **Q** s'imagina el deletable subratllat final dels llibres més preats, i la possibilitat de brindar-los una segona existència en unes altres mans lectores.

Llegir és abraçar.

Aquest text va obtindre el Premi Llegir que atorga la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.

Manifest

per a un instant analògic

Jovi Sesar

Són deu i escaig els anys que fa que vagarege pels instituts valencians gràcies als meus llibres i al repte —ahora, el neguit— de saber si l'alumnat picarà l'ham de les meues ficcions en el decurs de l'activitat. Tan extraescolar com extralimitada per la meua part, la visita ja fa temps que s'esbarria cap a altres interessos que superen l'àmbit de la presentació literària per tal d'improvisar un fòrum d'intercanvi on, més que un encontre amb l'autor físic i analògic, s'aborden els gustos i costums d'una generació digitalitzada. Per què vos ha agradat o no aquest conte? Què és el que més vos ha engrescat o fastiguejat de la novel·la? La ràfega de preguntes sovint esdevé una bafarada de tedi en comprovar com el meu entusiasme es dilueix en una involuntària tibantor per part d'una audiència que descodifica la meua irrupció en clau curricular i no lúdica. On hi ha l'error? O, millor dit: quin hauria de ser l'encert?

He de confessar que sent una especial estima per la generació zeta, sobretot per haver superat una infantesa batzegada per la crisi econòmica i habitar un present modulad per les tensions del canvi de mil·lenni i fins i tot l'impacte d'una pandèmia de durada incerta. Adolescents educats davant la passivitat d'iPads que esbomben dibuixos animats i salmòdies de YouTube sense saber quina és l'estructura o la finalitat dels textos audiovisuals que consumeixen sense solta ni volta. Joves que devoren videojocs sense conèixer-ne l'origen. Sabíeu que els jocs de la consola tenen guionistes com les pel·lícules? Quan els ho explique, molts acluquen l'ull, intrigats. I que moltes de les sèries que veieu no serien possibles sense les novel·les que les han inspirades? Vos adoneu, per tant, que la medul·la de totes aquestes creacions és la literària? La llavor. El *megabyte* bàsic. El principi de tot.

La pregunta la formule i es queda flotant enlaire com la pols del guix. M'esguarden desconcertats. Després els dic que per navegar dins Internet s'ha de tenir olfacte de detectiu. Que els *creeppasta* que s'empassen atemorits davant del telèfon mòbil no són més que actualitzacions simplificades de llegendes populars de tota la vida que tenen l'arrel en el rerefons de la tradició oral. Aleshores els recomane les rondalles d'Enric Valor i els recorde que el geni de Castalla recopilà fa setanta anys el mateix gènere que els creadors de continguts virals han disseminat

arreu de la xarxa amb l'excusa d'un anonimat que és en realitat l'ardit per escapar del plagi o de l'apropiació cultural...

Tot seguit els escolars arquegen les celles i n'aprofite la incredulitat per assegurar-los que el fet i l'oportunitat de llegir és una de les poques aventures genuïnes que encara tenen a l'abast. Que els llibres impresos, sans i estalvis en la seua analògica privacitat, són els dipositaris dels somnis que encara ens queden per descobrir. Val a dir que fins i tot engalane l'argument amb ínfulas de conspiració mundial per tal d'atorgar-li a la contarella la dimensió mística i rebel que n'arrodoneix la intencionalitat. Més que pedagògica, fantasiosa. Llavors, xiquetes i xiquets —al remat, cap de nosaltres ha deixat de ser-ho— em reüllén com si enyoraren l'avi, l'àvia, que els contava contes a cau d'orella. Perquè, no ens n'oblidem, el que necessita la nostra valuosíssima xicalla, tal com els nostres llibres, la nostra llengua i la nostra literatura, és estima. Estima de debò i un pesic d'enginy per salpebrar la màgia del miracle lector.

Tot allò que ens diuen els *llibres*

Lourdes Toledo

Ordenar una biblioteca és molt més que posar els llibres en ordre, és cartografia pura: dibuixar un mapa personal i lector, però també geologia: construir capa sobre capa, sedimentant alhora lectures, vida, records i experiències. Endreçar els llibres és reviure el passat i anticipar o somiar el futur, és fer troballes inexplicables, quasi màgiques, és entendre per què les coses han anat així i no altrament, és comprendre que potser sí que hi ha un temps per a cada llibre, i que aquells que no hem llegit encara i als quals netegem la pols any rere any, tenen una raó de ser (a la nostra biblioteca), i que més tard o més d'hora la descobrirem en «la màgia de trobar-te entre les mans un llibre que fins fa un moment no sabies que necessitaves» perquè «el gest decisiu segueix sent el d'haver comprat una cosa un dia, pensant que l'ús només era hipotètic», com escriu Roberto Calasso en *Com ordenar una biblioteca*.

Sovint oblidem els llibres que tenim guardats des de fa temps, des d'aquell dia que, no sabem per què, el vam comprar i el vam deixar a la prestatgeria. I passen els mesos, els anys, les dècades, i alguns llibres romanen quietos i silencis fins que un dia, mentre en busquem un altre, o simplement amb un gest fugaç, els nostres ulls cauen sobre el seu llom, i el descobrim, el redescobrim, just en el moment en què desitjàvem que alguna cosa així passés, encara que no n'érem conscients. És com un crit silenciós, un moment màgic que té molt a veure amb allò de la regla àuria del *bon veí*, formulada i aplicada per Aby Warburg, segons la qual a la biblioteca perfecta, quan busques un determinat llibre, acabes agafant el que tens al costat, que resultarà més útil encara que el que buscaves.

Una cosa semblant ocorre en les llibreries, i una aproximació a la llibreria ideal podria fer-se a través d'aquesta regla: «la llibreria ideal és aquella on cada vegada compres com a mínim un llibre i molt sovint no el llibre (o no només el llibre) que volies comprar».

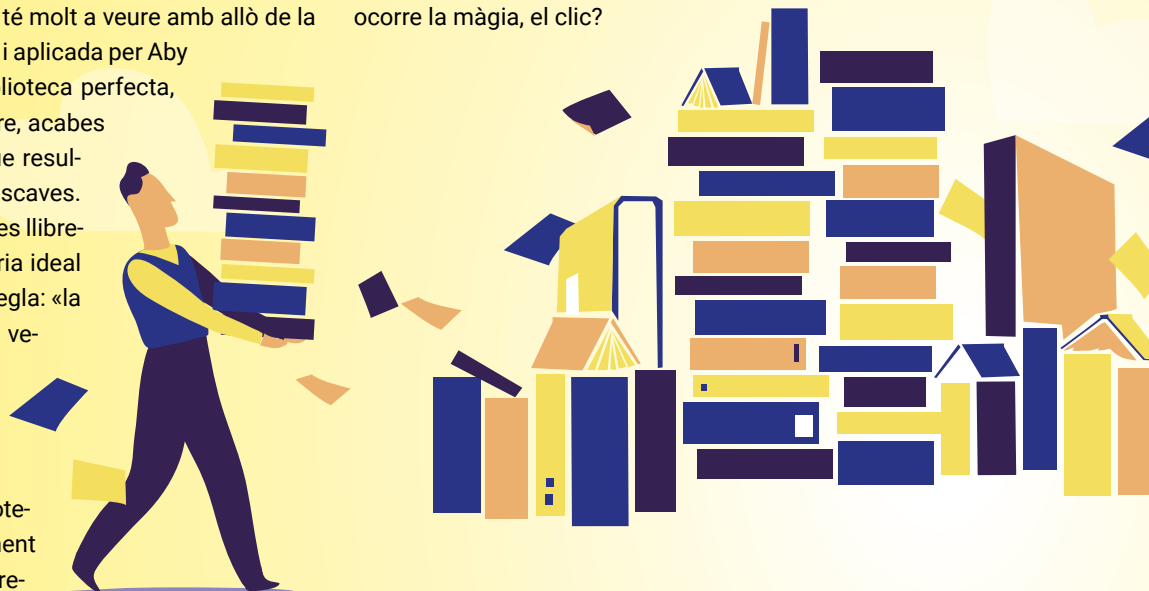
En el ritual d'endreçar una biblioteca sura un esperit: el reconeixement d'allò que se'ns escapa i que és pre-

cisament el que ens marca i modela en la vida, allò que fa que siguem, en gran part, qui som, però que en el moment en qüestió no ho veiem amb nitidesa.

Un dia, una senyora finlandesa que va entrar a casa dels Calasso a Roma li va dir al pare de Roberto: «Però els ha llegit tots?», referint-se als textos jurídics d'entre el segle XVI i finals del XIX que hi havia a les prestatgeries, molts dels quals infolis i la majoria en llatí. Aquella era una pregunta que temptava molts visitants, però només la franquesa boreal d'aquesta senyora la verbalitzà.

Per descomptat, aquells no eren llibres per a llegir de dalt a baix, sinó per a consultar. Tanmateix, per a Calasso foren un escenari clau: «Cada dia de la infància i l'adolescència jo passava pel costat d'aquells volums. I no tenia altre remei que, si més no visualment, considerar-los familiars, encara que desconeguts. Sé que els dec moltíssimes coses, perquè no podia no haver-ne llegit els llocs, amb aquells noms i aquells títols sovint obscurament entrellaçats».

Troballes semblants conformen en gran part la nostra vida de lectors: a la llar, a casa dels avis, d'uns tiets, d'uns amics, però també a l'escola, a les biblioteques i les llibreries, a un museu, a la casa d'un escriptor... Són moments que atresem en la memòria i que un dia es desvelaran intactes perquè al capdavant... què ens du a ser lectors? En quin moment ocorre la màgia, el clic?

Tornar

Xelo Soriano transmet en «Tornar» l'estima per la lectura i per la nostra llengua, en un text ple de sentiment. Aquest article inèdit, és el guanyador del Premi Llegir 2023-2024 de la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura.

No va ser de manera premeditada, ni en una data exacta. Simplement, vaig deixar de llegir.

Des de ben menuda, la lectura havia estat, per a mi, aliment i refugi, l'espai on ser feliç, l'esperança que les coses podien ser d'un altra manera. I que podien anar bé. I quan tot va començar a anar bé, el més urgent era viure. No calia llegir. Les coses interessants ja no eren als llibres, passaven a la meua vida. I passaven tan de pressa que no quedava temps per a històries escrites. Durant molts anys, fora de textos professionals, la literatura va quedar al calaix dels records que no sabem si tornaran a eixir o es quedaran agafant pols, com la làpida d'un mort a qui ningú visita.

He trigat molt a adonar-me de com n'estava d'equivocada. Segurament, totes les lectures de què no he gaudit durant aquells anys d'activitat frenètica haurien pogut salvar-me del que ha vingut després, de la mateixa manera que ho van fer quan era xiqueta. Passada la pandèmia i enmig de totes les crisis de la mitjana edat, vaig tornar a València. I vaig tornar a llegir. Buscava el caliu de la paraula en les experiències de vides llunyanes, que sobre una pàgina se'm feien properes. Necessitava sentir el tacte del paper com necessitava els amics, els bars, els carrers o els paisatges. Vaig tornar a llegir per cuidar i per cuidar-me, a través de personatges que feia meus, amb l'atreviment que donen l'anonimat i la distància.

Linn Ullmann mai sabrà com s'assemblaven mon pare i Ingmar Bergman en els seus últims dies. Ni Annie Ernaux, que les seues llàgrimes en tornar de visitar sa mare a la residència, eren també les meues en encarar-me amb l'alzhèimer cada cap de setmana. Elles no ho sabran, però jo sí. I agraïsc que els seus textos foren on havien de ser quan més els necessitava, per materialitzar aquells sentiments que existien dins meu, sense forma. Les seues paraules em connectaven al món i em feien sentir que no estava sola. I que no estava boja.

Vaig tornar també a la llengua que havia estat la meua i que després de gairebé vint anys, em costava llegir en veure-la impresa. Vint anys movent-me en altres idiomes, sense escriure ni parlar en valencià. Vint anys allunyada de textos i autors en la llengua en què vaig créixer.

Superar la diglòssia ha estat un acte conscient i autoimposat. M'he obligat a llegir i expressar-me per escrit en valencià. He reconnectat amb un món editorial que amb prou feines re-

cordava i he descobert nous espais de coneixement i d'expressió. Llegir en valencià ha estat una aposta per posar ordre i veu a una part de mi, adormida per les presses, la productivitat i la inèrcia. És necessari un cert nivell de rigor i autoexigència per retrobar-s'hi, però l'esforç prompte dona preciosos fruits.

“Treballem per trobar una veu pròpia, com a individus i com a poble, i per confrontar-la amb altres veus i generar converses on tinguem cabuda.”

En el meu cas, aquesta floració individual s'ha materialitzat en el Club de Lectura que coordina a Fontanars dels Alforins, el poble on visc. Un club que formem prop de trenta persones des de fa més d'un any i on, a través de la lectura, teixim xarxes entre el veïnat, ens acompanyem, recuperem la nostra llengua i reflexionem sobre els grans temes de la literatura i l'existència humana. Un grup variat, nombrós i fidel, que cada divendres de sessió acudeix a la biblioteca municipal amb l'ànim de xarrar de llibres i compartir la vida.

Treballem per trobar una veu pròpia, com a individus i com a poble, i per confrontar-la amb altres veus i generar converses on tinguem cabuda. Una construcció col·lectiva. Perquè ara sabem que no estem soles. I que no estem boges.

Xelo Soriano Hernández

L'autora de l'article Xelo Soriano Hernández.